

**P204 : ผลการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมโดย อสม.หมอประจำบ้าน
ในการป้องกันผลกระทบทางสุขภาพ จากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรปลูกพริก
ในตำบลชานุมาน**

นางณัฐณี ภูมิพันธ์ นายปริญญา ภัคดี

รพ.สต.โนนสูง

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมโดย อสม.หมอประจำบ้าน ในการป้องกันผลกระทบทางสุขภาพจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรปลูกพริกในตำบลชานุมาน อำเภอชานุมาน จังหวัดอำนาจเจริญ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยประยุกต์ใช้เทคนิคการวางแผนแบบมีส่วนร่วมประกอบด้วย ขั้นตอน คือ การสร้างองค์ความรู้ การสร้างแนวทางการพัฒนาและขั้นตอนการสร้างแนวทางปฏิบัติ ในการค้นหาปัญหาและแนวทางในการแก้ปัญหา กลุ่มผู้ร่วมวิจัย คือ เกษตรกรผู้ปลูกพริกในตำบลชานุมานที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการจำนวน 32 และตัวแทนแกนนำชุมชนและหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องจำนวน 13 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ระหว่างเดือน ธันวาคม 2562 - มีนาคม 2563 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน Paired t-test

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีผลกระทบทางสุขภาพทางสุขภาพกายคือ มีอาการตาแดง แสบตา คัน เจ็บคอ ไอ ปวดหัว วิงเวียนและเหนื่อยง่าย หลังจากเสร็จสิ้นการดำเนินการใช้กระบวนการการมีส่วนร่วมทำให้เกษตรกรมีความรู้ ที่ศนคติและพฤติกรรมในการป้องกันผลกระทบทางสุขภาพจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชเพิ่มมากขึ้นกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยผลการจัดประชุมวางแผนแบบมีส่วนร่วม โดย อสม.หมอประจำครอบครัว โดยใช้เทคนิคกระบวนการ A-I-C ได้แนวทางเพื่อการป้องกันผลกระทบทางสุขภาพจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่สอดคล้องกับบริบทและวิถีชีวิตของชุมชน ได้แก่ การจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรเพื่อช่วยกระตุ้นเตือนการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช การให้ความรู้เรื่องสารเคมีกำจัดศัตรูพืชผ่านเสียงตามสาย ส่งเสริมการทำปุ๋ยหมักชีวภาพในชุมชน ส่งเสริมการปลูกพืชหมุนเวียนเพื่อบำรุงรักษาหน้าดิน การตรวจหาสารเคมีตกค้างในเลือด ดังนั้นจึงควรนำกระบวนการดังกล่าว ไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่อื่นๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกันต่อไป

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม , สารเคมีกำจัดศัตรูพืช

บทนำ

จากสถิติการนำเข้าสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของประเทศไทยในช่วงปี 2540-2553 พบว่ามีปริมาณที่เพิ่มมากขึ้นทุกปี สะท้อนถึงการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชการนำเข้าสารเคมีกำจัดศัตรูพืชมีทิศทางที่สูงขึ้นตามปริมาณการนำเข้าและเพิ่มขึ้นถึง 3.6 เท่า ตั้งแต่ปี 2540 จากข้อมูลของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรพบว่าในปีพ.ศ. 2556 ประเทศไทยมีการนำเข้าสารเคมีกำจัดศัตรูพืชทุกชนิดเท่ากับ 173,924,000 กิโลกรัม ซึ่งมีปริมาณการนำเข้าสูงที่สุดตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 โดยมีปริมาณการนำเข้าสารกำจัดแมลงเท่ากับ 21,486,000 กิโลกรัม สารกำจัดวัชพืชเท่ากับ 137,049,000 กิโลกรัม สารป้องกันโรคพืชและกำจัดโรคพืชเท่ากับ 10,350 กิโลกรัม จากการคำนวณค่าเฉลี่ยพบว่าคนไทย 64 ล้านคน มีความเสี่ยงต่อการได้รับสารเคมีกำจัดศัตรูพืชมากกว่า 2.6 กิโลกรัมต่อคนต่อปีสำหรับเกษตรกรเมื่อมีการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชจะส่งผลให้เกิดการเจ็บป่วยทั้งแบบเฉียบพลันและเรื้อรังจากรายงานของสำนักระบาดวิทยาพบผู้ป่วยพิษจากสารป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืชปี พ.ศ. 2545-2554 พบผู้ป่วยเฉลี่ยปีละ 1,840 ราย โดยพบว่าตั้งแต่ปี พ.ศ.2550-2554 มีแนวโน้มผู้ป่วยสูงขึ้นและในปี พ.ศ. 2556 มีรายงานผู้ป่วยที่ได้รับสารพิษจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชคิดเป็นอัตราป่วย 12.3 ต่อประชากรแสนคน ในส่วนของการตรวจคัดกรองสารเคมีในเลือดของเกษตรกรพบเกษตรกรกลุ่มเสี่ยงและไม่ปลอดภัยต่อพิษสารเคมีกำจัดศัตรูพืชเพิ่มขึ้นในปีพ.ศ.2557 เท่ากับ 34.3 ในส่วนของจังหวัดอำนาจเจริญจากรายงานของงานอาชีวอนามัยของมีอุบัติเหตุเจ็บป่วยด้วยโรคสารเคมีกำจัดศัตรูพืชในปี พ.ศ. 2562 โดยมีอัตราป่วย 4.49 ต่อประชากรแสนคน ปี พ.ศ.2562 อำเภอชานุมานนั้นเกษตรกรที่ทำการเกษตรปลูกพริกระยะสั้นในช่วงหลังฤดูเก็บเกี่ยว ตำบลชานุมานเป็นตำบลที่มีการเพาะปลูกพริกมากที่สุดของอำเภอชานุมานและมีการใช้สารเคมีเป็นจำนวนมาก

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมมีผู้นำแนวคิดทฤษฎีดังกล่าวมาศึกษา เช่น การศึกษาของภาสกร นันทพานิชและคณะ พบว่าการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับประชาชนในชุมชนโดยมีการเรียนรู้ร่วมกันโดยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมทำให้ประชาชนในชุมชนเกิดการเรียนรู้ในเชิงบูรณาการทั้งด้านสุขภาพ การเกษตรและสิ่งแวดล้อม การสร้างและพัฒนาชุมชน เกิดแผนพัฒนาสุขภาพชุมชนมีการจัดตั้งองค์กรชุมชน เช่นเดียวกับการศึกษาของสิราณี อินทรหนองไผ่ พบว่าการเรียนรู้ของชุมชนแบบมีส่วนร่วมเป็นกลวิธีที่ดีในการกระตุ้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการลดพฤติกรรมจากการใช้สารเคมีในการทำเกษตรกรรมโดยเน้นการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนของชุมชนเช่นเดียวกับการศึกษาของสง่า ทับทิมหิน พบว่าการแก้ปัญหาการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากทุก ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อประโยชน์ในการป้องกันและลดผลกระทบต่อสุขภาพของเกษตรกรและชุมชนดังนั้นเพื่อเป็นการป้องกันและ

แก้ไขปัญหาลักษณะทางสุขภาพที่จะเกิดขึ้นจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชในการปลูกพริกผู้วิจัยจึงได้นำหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนและ อสม.หมอบประจำบ้าน เน้นการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรคและภัยสุขภาพ และการคุ้มครองผู้บริโภคด้วยความร่วมมือของทุกภาคส่วน โดยให้ประชาชนมีโอกาสในการร่วมคิด ร่วมนำร่วมทำและร่วมในการอภิบาลแบบเครือข่าย ภายใต้กระบวนการที่ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาบทบาท ด้านสุขภาพภาคประชาชน ตามหลักการการสาธารณสุขมูลฐาน เพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญห โดยให้เกษตรกรเกิดการเรียนรู้และตระหนักถึงปัญหาต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางอันจะนำไปสู่การส่งเสริมให้เกษตรกรนำไปปฏิบัติในการป้องกันผลกระทบทางสุขภาพจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชต่อไป

วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาผลของการวางแผนแบบมีส่วนร่วมโดย อสม.หมอบประจำบ้าน ในการป้องกันผลกระทบทางสุขภาพจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรปลูกพริกในตำบลชานุมาน อำเภอชานุมาน ตำบลชานุมาน จังหวัดอำนาจเจริญ

ขอบเขตของการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) โดยผู้วิจัยใช้ซึ่งมีการนำเทคนิคกระบวนการ A-I-C มาประยุกต์โดยให้เกษตรกรและภาคส่วนต่าง ๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาร่วมกันกำหนดแนวทางและวางแผนป้องกันหรือแก้ไขปัญหและการนำแผนงาน/โครงการที่ได้ไปปฏิบัติให้เหมาะสมกับวิถีชีวิตของชุมชน

1. ประชากรที่ใช่ในการศึกษา (Population) คือเกษตรกรที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการวิจัย จำนวน 32 คน และตัวแทนแกนนำชุมชนและหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องที่สมัครใจให้ความร่วมมือและสนับสนุนให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการลดพฤติกรรมเสี่ยงจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชในการปลูกพริก จำนวน 13 คน

2. ระยะเวลาทดลอง ระหว่างเดือน ธันวาคม 2562 ถึงเดือน มีนาคม 2563

นิยามศัพท์

“เกษตรกร” หมายถึง ผู้ประกอบอาชีพทางเกษตร โดยปลูกเมล็ดพันธุ์พริกเป็นอาชีพหลักในเขตรับผิดชอบของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโนนสูง อำเภอชานุมาน จังหวัดอำนาจเจริญ

“เมล็ดพันธุ์พริก” หมายถึง เมล็ดพันธุ์พริกที่เกษตรกรปลูกในรอบปี

“แมลงศัตรูพืช” หมายถึง แมลงที่ทำลายพืชผักของเกษตรกรที่ปลูก ทำให้ได้รับความเสียหาย และกระทบกระเทือนต่อผลผลิต

“อสม.หมอบประจำบ้าน” หมายถึง อสม.ทุกคนในเขตโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโนนสูง

“กระบวนการมีส่วนร่วม” หมายถึง เป็นกระบวนการที่ช่วยให้มีการระดมพลัง สมอบในการศึกษาวิเคราะห์พัฒนาทางเลือก เพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหและพัฒนา เกิดการตัดสินใจร่วมกัน เกิดพลังของการสร้างสรรค์และรับผิดชอบต่อการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น

“รายได้” หมายถึง รายได้ที่คิดเป็นตัวเงินต่อปี (ปีเพาะปลูก 2562) ของเกษตรกรที่ได้จากการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์พริกโดยไม่หักต้นทุน

“ระดับการศึกษา” หมายถึง วุฒิการศึกษาสูงสุดที่เกษตรกรได้รับการศึกษาแบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับการศึกษาต่ำกว่าภาคบังคับ ระดับการศึกษาภาคบังคับ (ประถมศึกษาปีที่ 6 ในปัจจุบัน) และระดับการศึกษาสูงกว่าภาคบังคับ

“ความสามารถในการจำแนกแมลงศัตรูพืช” หมายถึง ระดับความรู้ของเกษตรกรในการจำแนกชนิดของแมลงศัตรูพืชผักได้ว่าเป็นชนิดใด วัดได้โดยการใช้คำถามที่มีรูปภาพประกอบซึ่งใช้เกณฑ์การตอบคำถาม ถูกตั้งแต่ 5 ข้อขึ้นไปถือว่ามีความรู้

“การเข้ารับการอบรม” หมายถึง การที่เกษตรกรเคยรับการอบรมเกี่ยวกับการป้องกันและกำจัดแมลงศัตรูพืช ซึ่งจัดโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

“การเลือกใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช” หมายถึง การที่เกษตรกรตัดสินใจใช้สารเคมีชนิดใดชนิดหนึ่ง ในการป้องกันและกำจัดแมลงศัตรูพืชผักได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมตามคำแนะนำของหน่วยงานที่รับผิดชอบซึ่งใช้เกณฑ์การตอบคำถามถูกต้องตั้งแต่ 5 ข้อขึ้นไปถือว่ามีความรู้

“ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม” หมายถึง ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรที่มีผลต่อการเลือกใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดแมลงศัตรูพืชผัก ได้แก่ เพศ อายุ รายได้ ระดับการศึกษา พื้นที่เพาะปลูกพืช การเปิดรับข่าวสาร

“ประสบการณ์” หมายถึง ช่วงระยะเวลาที่เกษตรกรเคยใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดแมลงศัตรูพืช

“ความรู้ของเกษตรกรในการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช” หมายถึง ความรู้ในการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชซึ่งแบ่งแยกได้ดังนี้ คือ วิธีการที่เกษตรกรปฏิบัติก่อนการฉีดพ่น ขณะฉีดพ่นและหลังการฉีดพ่นสารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช

“ระดับการเปิดรับข่าวสาร” หมายถึง ความถี่ของการรับข้อมูลข่าวสารของเกษตรกรเกี่ยวกับความรู้ในการใช้สารเคมี การจำแนกแมลงศัตรูพืช การป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืช จากสื่อวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือวารสาร เอกสารเผยแพร่ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร พนักงานขายสารเคมี ร้านค้าจำหน่ายสารเคมีเพื่อนบ้าน

“ปัญหาในการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดแมลงศัตรูพืช” หมายถึง ปัญหาซึ่งเกิดจากการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดแมลงศัตรูพืชไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการควรได้รับการแก้ไขปรับปรุง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ระยะเตรียมการวิจัย มีกิจกรรมที่สำคัญ ประกอบด้วย

- 1) สร้างสัมพันธภาพกับเกษตรกรและตัวแทนแกนนำในชุมชนอย่างไม่เป็นทางการเพื่อสร้างความคุ้นเคยและสร้างความร่วมมือในการดำเนินงานวิจัยที่จะมีขึ้น
- 2) รวบรวมข้อมูลพื้นฐานของชุมชนในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช
- 3) ประสานงานกับตัวแทนในพื้นที่เพื่อขอความร่วมมือเชิญชวนเข้าร่วมโครงการวิจัย โดยชี้แจงวัตถุประสงค์วิธีการดำเนินงานแก่ตัวแทนหน่วยงานราชการและเกษตรกรที่มีความยินดีสมัครใจเข้าร่วมโครงการตั้งแต่ต้นจนจบสิ้นระยะเวลาในการศึกษา
- 4) จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ในกระบวนการวิจัย

2. ระยะดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ที่เกิดจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชในการปลูกพริก ดังนี้

- 1) ประชุมกลุ่มย่อยเพื่อวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชเพื่อให้ทราบถึงสภาพปัญหาปัจจุบันในชุมชน
- 2) กลุ่มย่อยแต่ละกลุ่มสรุปสภาพปัญหา สาเหตุของปัญหา แล้วนำเสนอต่อที่ประชุมกลุ่มใหญ่ เป็นปัญหาภาพรวมของชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 การหาวิธีแก้ไขปัญหา ประกอบด้วยกิจกรรม ดังนี้

- 1) แบ่งกลุ่มย่อยดำเนินกิจกรรมเพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหาโดยผู้วิจัยกระตุ้นสนับสนุนให้สมาชิกทุกคนช่วยกันระดมสมองคิดหาวิธีที่จะทำให้เกษตรกรมีการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชอย่างถูกต้องและปลอดภัย
- 2) ให้แต่ละกลุ่มนำเสนอปัญหาที่ได้ร่วมกันคิดแนวทางการแก้ไขปัญหาการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชต่อที่ประชุมกลุ่มใหญ่ แล้วให้ที่ประชุมร่วมกันตัดสินใจวิธีการแก้ไขปัญหา

ขั้นตอนที่ 3 การวางแผนดำเนินงานแก้ไขปัญหา หลังจากได้วิธีการแก้ไขปัญหาลงร่วมกันจัดทำแผนปฏิบัติการโดยการมีส่วนร่วมซึ่งเป็นแผนการที่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของชุมชนและเป็นกิจกรรมที่ชุมชนสามารถทำได้เอง และเหมาะกับชุมชนจะนำไปปฏิบัติ

ขั้นตอนที่ 4 การดำเนินงานตามแผนงาน/โครงการในการป้องกันผลกระทบทางสุขภาพจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชในการปลูกพริกที่ได้จากการวางแผนแบบมีส่วนร่วมของชุมชน

ขั้นตอนที่ 5 การติดตามและประเมินผล

- 1) แผนงาน/โครงการในการลดพฤติกรรมเสี่ยงจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรที่เกิดจากกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน
- 2) การประเมินผลโดยการเปรียบเทียบความรู้ทัศนคติและพฤติกรรมในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรปลูกพริก
- 3) ประเมินผลการดำเนินงานตามแผนงาน/โครงการแก้ปัญหาจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรในโครงการที่สามารถดำเนินได้ด้วยชุมชนเอง

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ในการศึกษานี้ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรปลูกพริก จำนวน 32 คน ซึ่งประกอบด้วยคำถามแบบเปิดและคำถามแบบปิด

- ประกอบด้วย 3 ตอนคือ ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมบางประการของเกษตรกร
ตอนที่ 2 ความรู้ และประสบการณ์ของเกษตรกรในการใช้สารเคมี
ตอนที่ 3 พฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช

การวิเคราะห์ข้อมูล

- 1). ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรใช้สถิติเชิงพรรณนาหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
- 2). ข้อมูลความรู้ ทักษะและพฤติกรรมในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชใช้สถิติอนุมาน เปรียบเทียบความแตกต่างค่าคะแนนเฉลี่ย ก่อน-หลังการดำเนินการโดยใช้ Paire - t test

ผลการศึกษา

1. คุณลักษณะทางประชากรของเกษตรกรผู้ปลูกพริก

เกษตรกรผู้ปลูกพริกที่ยินดีและสมัครใจเข้าร่วมโครงการ จำนวน 32 คน พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 65.6 อายุเฉลี่ย 50.6 ปี อายุสูงสุด 69 ปี ต่ำสุด 30 ปี สถานภาพสมรสคู่ ร้อยละ 96.9 จบระดับประถมศึกษา ร้อยละ 81.2 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 4,750 บาท สูงสุด 9,000 บาท ต่ำสุด 3,000 บาท และรายได้เพียงพอโดยมีหนี้ ร้อยละ 62.5 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคลของเกษตรกรผู้ปลูกพริก (n= 32)

คุณลักษณะทางประชากร	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	21	65.6
หญิง	11	34.4
อายุ (ปี)		
30 - 39 ปี	2	6.3
40 - 49 ปี	14	43.7
50 - 59 ปี	10	31.3
60 - 69 ปี	6	18.7
(Mean=50.62 ปี, S.D= 9.07 ปี, Min= 30 ปี, Max= 69 ปี)		
สถานภาพสมรส		
คู่	31	96.9
หม้าย/หย่า/แยก	1	3.1

การศึกษา	26	81.2
ประถมศึกษา	6	18.8
มัธยมศึกษา		
รายได้จากการประกอบอาชีพของครอบครัว(บาท/เดือน)	24	75.0
3,000 - 5,000 บาท		
5,001 – 7,000 บาท	4	12.5
7,001 – 9,000 บาท	4	12.5
(Mean=4,750 บาท, S.D.=1,844.78 บาท,Min=3,000บาท, Max=9,000 บาท)		
รายได้เทียบกับรายจ่ายของครอบครัว		
เพียงพอโดยไม่มีหนี้	5	15.6
เพียงพอโดยมีหนี้	20	62.5
ไม่เพียงพอไม่มีหนี้	2	6.3
ไม่เพียงพอมีหนี้	5	15.6

2. การประเมินระดับความรู้ก่อนการพัฒนา

การประเมินระดับความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชภาพรวมของผู้เข้าร่วมโครงการก่อนการอบรม พบว่าส่วนใหญ่มีความรู้อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 65.6 รองลงมา มีความรู้ระดับมาก ร้อยละ 21.9 และมีความรู้ระดับน้อย ร้อยละ 12.5 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวน และร้อยละ ของระดับความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้ปลูกพริกที่ศึกษาภาพรวมก่อนการพัฒนา (n=32)

ระดับความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช	จำนวน (ร้อยละ)
ระดับมาก(ร้อยละ 80 ขึ้นไป)	7(21.9)
ระดับปานกลาง(ร้อยละ60-79)	21(65.6)
ระดับน้อย(น้อยกว่าร้อยละ 60)	4(12.5)

ก่อนพัฒนา (Mean = 9.2, S.D = 1.5, Min = 6, Max = 13)

จากการสนทนากลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกพริกก่อนการอบรม ส่วนใหญ่เกษตรกรบอกว่ายังไม่เคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับการใช้สารเคมี เนื่องจากไม่มีเจ้าหน้าที่เข้าไปให้การอบรม ทำให้เกษตรกรขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับสารเคมีกำจัดศัตรูพืช เช่น “ เกษตรกรเข้าใจว่าสารเคมีดูดซึมเข้าสู่ร่างกายทางเดินหายใจมากที่สุด, สารเคมีกำจัดศัตรูพืชผลิตได้จากการสังเคราะห์เท่านั้น และสารเคมีกำจัดศัตรูพืชดูดซึมเข้าสู่ทางปากโดยการรับประทานเท่านั้น ” ถ้าเจ้าหน้าที่ของบริษัทปลูกพริกเข้าไปพบเกษตรกร ส่วนใหญ่จะไปแจ้งเรื่องการเพาะเมล็ดพริกและการดูแลเป็นหลัก

3. เปรียบเทียบระดับความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของผู้เข้าร่วมโครงการ

ก่อนและหลังการพัฒนา ผ่านไป 6 สัปดาห์ ในภาพรวมพบว่าผู้เข้าร่วมโครงการมีความรู้ระดับมากเพิ่มขึ้น คือ ก่อนการอบรมมีความรู้ระดับมาก ร้อยละ 21.9 หลังการอบรมมีความรู้ระดับมาก ร้อยละ 100 เพิ่มขึ้น ร้อยละ 78.1 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 จำนวน ร้อยละ และผลต่างของระดับความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชภาพรวม ก่อนและหลังการอบรม (n=32)

ระดับความรู้เกี่ยวกับสารเคมีกำจัดศัตรูพืช	ก่อนการพัฒนา จำนวน (ร้อยละ)	หลังการพัฒนา จำนวน (ร้อยละ)	ผลต่าง จำนวน (ร้อยละ)
ระดับมาก(ร้อยละ 80 ขึ้นไป)	7(21.9)	32(100)	25(78.1)
ระดับปานกลาง(ร้อยละ60-79)	21 (65.6)	0	-21(65.6)
ระดับน้อย(น้อยกว่าร้อยละ 60)	4 (12.5)	0	-4(12.5)

ภาพรวมก่อนพัฒนา Mean=9.61, SD.=1.53, Min=6, Max=12
ภาพรวมหลังพัฒนา Mean=12.59, SD.=0.66, Min=11, Max=13

จากผลการเปรียบเทียบความรู้ของเกษตรกรผู้ปลูกพริกเกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชก่อนและหลังการพัฒนา พบว่าเกษตรกรผู้ปลูกพริกมีความรู้ที่ถูกต้องเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้วิจัยได้มีการเน้นย้ำเนื้อหา และหัวข้อที่เกษตรกรผู้ปลูกพริกยังมีความรู้ความเข้าใจที่ไม่ถูกต้อง ให้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง จึงส่งผลทำให้เกษตรกรผู้ปลูกพริกที่เข้าร่วมโครงการทุกคนมีความรู้เพิ่มสูงขึ้น และสอดคล้องกับการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มตัวแทนเกษตรกรผู้ปลูกพริก ซึ่งพบว่ามีความรู้ความเข้าใจ สามารถตอบคำถามในแบบสัมภาษณ์ได้ถูกต้องและเพิ่มขึ้นทุกข้อ

4. เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชก่อนและหลังการอบรม

ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยด้านความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ของผู้เข้าร่วมโครงการในภาพรวมก่อนและหลังการอบรม จำนวน 32 คน ผู้วิจัยเลือกใช้สถิติ Paired t-test มาใช้วิเคราะห์ เพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช เนื่องจาก

- 1) คะแนนความรู้ของประชากรที่ศึกษามีการแจกแจงปกติ
- 2) คะแนนความรู้เป็นตัวแปรต่อเนื่อง มีระดับการวัดเป็น Ratio scale และมีจำนวนข้อทั้งสิ้น จำนวน 13 ข้อ

พบว่าคะแนนค่าเฉลี่ยความรู้ก่อนการอบรม เท่ากับ 9.2 คะแนน และหลังการพัฒนาเพิ่มขึ้นเป็น 12.5 คะแนน จากคะแนนเต็ม 13 คะแนน ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของผู้เข้าร่วมโครงการก่อนและหลังการอบรม พบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < 0.001$, $95\%CI=2.7\text{-}3.9$) สรุปได้ว่าการอบรมความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ถูกต้องและปลอดภัย ทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการมีความรู้เพิ่มขึ้น ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้ปลูกพริกก่อนและหลังการอบรม โดยใช้สถิติ Paired t-test (n=32)

	ผลการเปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช					
	\bar{x}	S.D.	95%CI	t-test	df	p-value
ก่อนการพัฒนา	9.2	1.5	2.7 ถึง 3.9	11.2	31	<0.001
หลังการพัฒนา	12.5	0.6				

จากการสนทนากลุ่มตัวแทนเกษตรกรผู้ปลูกพริก ก่อนการอบรมยังมีความรู้ที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช เช่น “ สารเคมีถูกดูดซึมเข้าสู่ร่างกายที่พบบ่อยที่สุดคือการหายใจ, สารเคมีกำจัดศัตรูพืชผลิตได้จากธรรมชาติ หรือสังเคราะห์ขึ้นให้มีประสิทธิภาพในการป้องกัน ควบคุม และทำลายศัตรูพืช และสารเคมีดูดซึมเข้าทางปากโดยการรับประทานเท่านั้น ” หลังอบรมเกษตรกรมีความรู้เพิ่มขึ้นในทุกหัวข้อ

5. การประเมินระดับการปฏิบัติก่อนการพัฒนา

จากการประเมินระดับการปฏิบัติในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชสำหรับการปลูกพริกในภาพรวมของผู้เข้าร่วมโครงการก่อนการพัฒนา พบว่าส่วนใหญ่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับดี ร้อยละ 71.9 รองลงมาอยู่ในระดับพอใช้ ร้อยละ 28.1 และคะแนนเฉลี่ยการปฏิบัติก่อนการพัฒนา เท่ากับ 80.3 คะแนน ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 จำนวน และร้อยละ ของระดับการปฏิบัติในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้ปลูกพริกก่อนการอบรม (n=32)

ระดับการปฏิบัติในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช	จำนวน (ร้อยละ)
การปฏิบัติระดับดี(ร้อยละ 80 ขึ้นไป)	23(71.9)
การปฏิบัติระดับพอใช้(ร้อยละ60-79)	9(28.1)
การปฏิบัติระดับปรับปรุง(น้อยกว่าร้อยละ 60)	0(0.0)

ภาพรวมก่อนการพัฒนา Mean=80.3, S.D.=70.94, Min=66, Max=93

6. การเปรียบเทียบการปฏิบัติในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้ปลูกพริกภาพรวมก่อนและหลังการอบรม

จากการเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ถูกต้องและปลอดภัยของ ผู้เข้าร่วมโครงการก่อนการอบรม พบว่าผู้เข้าร่วมโครงการปฏิบัติถูกต้องอยู่ในระดับดี และปานกลาง คิดเป็น ร้อยละ 71.9, 28.1 ตามลำดับ หลังการพัฒนา พบว่าการปฏิบัติถูกต้องอยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 100 ดัง ตารางที่ 6

ตารางที่ 6 จำนวน ร้อยละ และผลต่างระดับการปฏิบัติในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้ปลูกพริก ภาพรวมก่อนและหลังการอบรม (n=32)

ระดับการปฏิบัติในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช	ก่อนการพัฒนา จำนวน (ร้อยละ)	หลังการพัฒนา จำนวน (ร้อยละ)	ผลต่าง จำนวน (ร้อยละ)
ปฏิบัติถูกต้องระดับดี (ร้อยละ 80 ขึ้นไป)	23(71.9)	32(100)	9(28.1)
ปฏิบัติถูกต้องระดับปานกลาง (ร้อยละ 60-79)	9(28.1)	0(0.0)	-9(28.1)
ภาพรวมก่อนพัฒนา	Mean=80.3, SD.=7.94 , Min=66, Max=93		
ภาพรวมหลังพัฒนา	Mean=94.4, SD.=3.60 , Min=89, Max=96		

จากการสังเกต พบว่าผู้ตอบแบบสัมภาษณ์มีความมั่นใจมากขึ้น ในการตอบใช้เวลาน้อยลง และจากการสนทนากลุ่มตัวแทนเกษตรกรผู้ปลูกพริก พบว่ามีความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชได้ถูกต้องเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากผู้วิจัยได้เน้นย้ำให้เกษตรกรมีการปฏิบัติที่ถูกต้อง โดยเฉพาะในหัวข้อที่ยังมีการปฏิบัติไม่ถูกต้อง

7. การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการปฏิบัติในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้ปลูกพริก

พบว่าคะแนนเฉลี่ยการปฏิบัติในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชมก่อนการพัฒนา เท่ากับ 80.3 คะแนน หลังการพัฒนาเพิ่มขึ้นเป็น 94.4 คะแนน ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยการปฏิบัติในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ถูกต้องและปลอดภัยของผู้เข้าร่วมโครงการก่อนและหลังการพัฒนานั้น พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < 0.002$, $95\%CI = 0.1-0.4$) ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการอบรมให้ความรู้เรื่องการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ถูกต้องและปลอดภัยแก่เกษตรกรผู้ปลูกพริก มีผลทำให้เกษตรกรผู้ปลูกพริกมีการปฏิบัติที่ถูกต้องเพิ่มมากขึ้น ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความแตกต่างคะแนนการปฏิบัติในการฉีดพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้ปลูกพริกก่อนและหลังการอบรม โดยใช้สถิติ Paired t-test (n=32)

	การเปรียบเทียบการปฏิบัติในการฉีดพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืช					
	\bar{x}	S.D.	95%CI	t-test	df	p-value
ก่อนการพัฒนา	80.3	6.3	0.1 ถึง 0.4	3.4	31	<0.002
หลังการพัฒนา	94.4	2.0				

สรุปผลการศึกษา

1. คุณลักษณะทางประชากร

ตัวแทนเกษตรกรผู้ปลูกพริกที่เต็มใจ สมัครใจ และยินดีเข้าร่วมโครงการศึกษาวิจัยใน

ครั้งนี้ จำนวน 32 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 65.6 อายุเฉลี่ย 50.6 ปี สถานภาพสมรสคู่ ร้อยละ 96.9 การศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 81.2 มีรายได้เฉลี่ยครอบครัวละ 4,196.4 บาท/เดือน มีรายได้เทียบกับรายจ่ายเพียงพอโดยมีหนี้ ร้อยละ 62.5 ปลูกพริกมาแล้วเฉลี่ย 7.2 ปี มีรายได้จากการปลูกพริกเฉลี่ย 83,500 บาท/ปี

2. สภาพปัญหาการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้ปลูกพริกตำบลชานุมาน

เกษตรกรมีการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชในการปลูกพริก ร้อยละ 100 ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชมานานเฉลี่ย 7.5 ปี ชื่อสารเคมีกำจัดศัตรูพืชเฉลี่ย 306.2 บาท/ไร่/ปี เหตุผลที่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชเพื่อกำจัดวัชพืช แมลงศัตรูพริก และโรคอื่นๆ ร้อยละ 90.6 ชื่อสารเคมีจากร้านจำหน่ายสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ร้อยละ 100 ยังไม่เคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ร้อยละ 75.0 เมื่อมีปัญหาโรคหรือศัตรูพริก จะขอรับคำปรึกษาจากนักวิชาการเกษตรตำบล/อบต./อำเภอ ร้อยละ 46.8 จากเพื่อนเกษตรกรด้วยกัน ร้อยละ 40.6 นอกจากใช้สารเคมีแล้วยังใช้วิธีการอื่นในการกำจัดวัชพืช เช่น การดายหญ้า ร้อยละ 65.6 มีการบริโภคพริกที่ปลูก ร้อยละ 56.3 มีปัญหาด้านสุขภาพที่เกิดจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ร้อยละ 53.1 และมีวิธีการกำจัดภาชนะบรรจุสารเคมีที่ใช้หมดแล้วโดยวิธีการฝัง,เผา ร้อยละ 84.4

3. ด้านความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช

การประเมินความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของผู้เข้าร่วมโครงการภาพรวม พบว่าก่อนการพัฒนาผู้เข้าร่วมโครงการมีความรู้อยู่ในระดับอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 21.9 หลังการพัฒนาผู้เข้าร่วมโครงการมีความรู้อยู่ในระดับมาก ร้อยละ 100 เพิ่มขึ้นจากเดิม ร้อยละ 78.1 เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของผู้เข้าร่วมโครงการก่อนและหลังการพัฒนา คะแนนเฉลี่ยความรู้ก่อนการพัฒนา เท่ากับ 9.2 คะแนน หลังการพัฒนาเพิ่มขึ้นเป็น 12.5 คะแนน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < 0.001, 95\% \text{ CI} = 2.7\text{-}3.9$) สรุปได้ว่าการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ถูกต้องและปลอดภัย ทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการมีความรู้ที่ถูกต้องเพิ่มขึ้น

4. ด้านการปฏิบัติในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช

การปฏิบัติในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของผู้เข้าร่วมโครงการ พบว่าก่อนการพัฒนา ผู้เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่มีการปฏิบัติตนถูกต้องอยู่ในระดับดี ร้อยละ 71.9 หลังการพัฒนา พบว่าผู้เข้าร่วมโครงการมีการปฏิบัติตนถูกต้องอยู่ในระดับดีเพิ่มขึ้น เป็นร้อยละ 100 เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการปฏิบัติที่ถูกต้องในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชก่อนและหลังการพัฒนา พบว่าก่อนพัฒนา เท่ากับ 80.3 คะแนน หลังการพัฒนาเพิ่มขึ้น เป็น 94.4 คะแนน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < 0.002$ ที่ $95\% \text{ CI} = 0.1\text{-}0.4$) จึงสรุปได้ว่าการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ถูกต้องและปลอดภัย ทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการมีการปฏิบัติที่ถูกต้องเพิ่มขึ้น

5. ผลการประชุมวางแผนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ถูกต้องและปลอดภัย

การประชุมวางแผนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ถูกต้องและปลอดภัย มีวัตถุประสงค์เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์และสภาพปัญหาของการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้ปลูกพริก วางแผนแก้ไขปัญหา และร่วมกันตัดสินใจเลือกแนวทางในการแก้ไขปัญหา เพื่อให้ได้แนวทางการดำเนินงานที่สอดคล้องเหมาะสมกับวิถีชีวิตของประชาชนในชุมชน ผลจากการวางแผนแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ได้โครงการเพื่อแก้ไขปัญหาในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชมานาน 3 โครงการ โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังต่อไปนี้

ประเภทที่ 1 คือ โครงการที่ชุมชนสามารถดำเนินการได้เองนั้น มีจำนวน 1 โครงการ ได้แก่ โครงการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรที่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชในชุมชน

ประเภทที่ 2 คือ โครงการที่ชุมชนต้องร่วมดำเนินการ และ หรือ ขอความร่วมมือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง มีจำนวน 3 โครงการ ได้แก่ โครงการส่งเสริมการทำปุ๋ยหมักชีวภาพในชุมชน,โครงการส่งเสริมการปลูกพืชหมุนเวียนเพื่อบำรุงรักษาหน้าดินและโครงการรณรงค์และประชาสัมพันธ์การใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ถูกต้องและปลอดภัยในชุมชน

ประเภทที่ 3 คือ โครงการที่ชุมชนไม่สามารถดำเนินการได้เอง และต้องให้หน่วยงานภายนอก ช่วยดำเนินการให้ มีจำนวน 2 โครงการ ได้แก่ โครงการอบรมให้ความรู้ในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ถูกต้องและปลอดภัยแก่เกษตรกรผู้ปลูกพริกและโครงการรณรงค์เจาะเลือดเพื่อตรวจหาสารเคมีตกค้างในเกษตรกรกลุ่มเสี่ยง

6. ผลการดำเนินงานตามโครงการที่ได้จากการประชุมวางแผนแบบมีส่วนร่วม

หลังจากได้แผนงาน/โครงการต่างๆ ในการแก้ไขปัญหาในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชแล้วนำโครงการที่ได้มาจัดทำแผนปฏิบัติการ จากนั้นเกษตรกร ผู้นำชุมชน และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องร่วมกันนำแผนปฏิบัติการของแต่ละโครงการมาดำเนินงาน ได้ผลการดำเนินงานดังนี้

6.1 โครงการที่ดำเนินการแล้วเสร็จ มีจำนวน 1 โครงการ ได้แก่

โครงการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ถูกต้องและปลอดภัยแก่กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกพริก,โครงการส่งเสริมการทำปุ๋ยหมักชีวภาพในชุมชน,โครงการรณรงค์เจาะเลือดเพื่อตรวจหาสารเคมีตกค้างในเกษตรกรกลุ่มเสี่ยง

6.2 โครงการที่อยู่ในระหว่างดำเนินการ มีจำนวน 3 โครงการ ได้แก่

1) โครงการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรที่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชในชุมชน

2) โครงการส่งเสริมการปลูกพืชหมุนเวียนเพื่อบำรุงรักษาหน้าดิน

3) โครงการรณรงค์และประชาสัมพันธ์การใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ถูกต้องและปลอดภัย

ในชุมชน

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

7.1.1 ความรู้ในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้ปลูกพริก ส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี แต่ควรอบรมความรู้ให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกพริกมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่อง สารเคมีกำจัดศัตรูพืชถูกดูดซึมเข้าสู่ร่างกายที่พบบ่อยที่สุด คือ ทางผิวหนัง, สารเคมีกำจัดศัตรูพืชเป็นสารที่ผลิตได้จากธรรมชาติ หรือสังเคราะห์ขึ้นให้มีประสิทธิภาพ เพื่อใช้ในการป้องกัน ควบคุม และทำลายศัตรูพืช

7.1.2 การปฏิบัติในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้ปลูกพริก ส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี แต่สิ่งสำคัญ คือการปฏิบัติที่ถูกต้องยังไม่มี ความต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ดังนั้นจึงควรอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกร เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ เกิดความตระหนัก และสามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและสม่ำเสมอในเรื่องการติดป้ายแสดงวันที่ฉีดพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืช และวันที่สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตพริกได้, การขึ้นป้ายเตือนให้คนทั่วไปทราบ เพื่อไม่ให้เข้าไปในบริเวณโรงเรือนเพาะปลูกพริกที่มีการฉีดพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืช และการเก็บเกี่ยวผลผลิตเมื่อครบกำหนดตามป้ายที่แสดงวันที่สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตพริกได้

7.1.3 การมีส่วนร่วมของชุมชน การที่จะได้รับความร่วมมือร่วมใจจากชุมชนนั้น ต้องมีการเริ่มต้นตั้งแต่เปิดโอกาสให้ชุมชนได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์ และสภาพปัญหาในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของชุมชน การวางแผนแก้ไขปัญหา และการร่วมกันตัดสินใจเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหา จะทำให้เกิดกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วมของชุมชน และมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

7.1.4 การดำเนินงานตามแผนงาน /โครงการ ที่ได้จากการประชุมวางแผนแบบมีส่วนร่วม (A-I-C) จะต้องได้รับความร่วมมือจากเกษตรกร แกนนำชุมชน และประชาชนในชุมชน จึงจะทำให้โครงการประสบผลสำเร็จได้

7.1.5 การสนับสนุนจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องนั้น ควรมีการติดตามการสนับสนุนงบประมาณอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพื่อจะได้นำไปดำเนินการตามแผนงาน/โครงการต่อไป

7.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

7.2.1 ควรทำการศึกษาพัฒนาการปลูกพริกปลอดสารพิษ โดยการส่งเสริมให้เกษตรกรมีการใช้ปุ๋ยชีวภาพ และสารที่ผลิตได้จากธรรมชาติในการปลูกพริก

7.2.2 ควรทำการศึกษาการมีส่วนร่วม (Participation) ของประชาชน โดยดำเนินการวิจัยในระยะยาว 3-5 ปี เพื่อให้กระบวนการพัฒนาเกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ถูกต้องและปลอดภัยเกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน

7.2.3 ควรนำกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนไปศึกษาในการแก้ไขปัญหาด้านต่างๆ ของชุมชน โดยเฉพาะปัญหาที่ยังขาดความร่วมมือร่วมใจ และความตระหนักจากชุมชน

7.2.4 การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนควรมีระยะเวลาการศึกษาที่มากขึ้น เพื่อจะได้ติดตามผลการดำเนินการประเมินผลและการแก้ไขปัญหาต่างๆซึ่งจะก่อให้เกิดกระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนต่อไป

กิตติกรรมประกาศ ขอขอบพระคุณนายแพทย์นพพล ธาดากุล ผู้อำนวยการโรงพยาบาลชานุมาน ผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้คำแนะนำเป็นอย่างดี นายเสถียร บัวเขียว สาธารณสุขอำเภอชานุมาน ,นายสุริยะเดช ศรีชาเชษฐ์ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโนนกง เพื่อร่วมงานและ อสม.ของ รพ.สต.โนนกงทุกท่าน ที่ทำให้วิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงสาธารณสุข. 2533. คู่มือการตรวจหาระดับเอ็นไซม์โคลีนเอสเทอเรสโดยใช้กระดาษทดสอบพิเศษ. กองชีวอนามัย กรมอนามัย. ม.ป.ท.

กรมวิชาการเกษตร. 2550. สถิติการนำเข้าสารเคมีทางการเกษตร. กองสำนักงานควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร. ม.ป.ท.

กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2538. ข้อควรระวังในการใช้ยาปราบศัตรูพืช. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

ประภาเพ็ญ สุวรรณ. 2526. ทศนคติ การวัด การเปลี่ยนแปลง และพฤติกรรมอนามัย . กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

ประชุมพร เล่าห์ประเสริฐ, วิระศักดิ์ สืบเสาะ, คมสร เล่าห์ประเสริฐ.2551. การใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชและพฤติกรรมปกป้องกันตนเองของเกษตรกรต่อสารเคมีกำจัดศัตรูพืช อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม. วารสารสุขศึกษา

วิภาวรรณ ตั้งนิพนธ์ . 2536. ผลกระทบของยาฆ่าแมลงประเภท Organophosphate และ Carbamate ต่อการทำงานของระบบประสาทในเกษตรกรไทย. รายงานการวิจัยมหาวิทยาลัยมหิดล.

วาทีต บัวแสง 2531. ศึกษาปัญหาบางประการในการใช้ยาฆ่าแมลงของเกษตรกรผู้ปลูกผัก อ.เมือง จ.นครราชสีมา ผลกระทบต่อสุขภาพของคนไทยวันนี้. ม.ป.ท.

พิสิฐ วงศ์วัฒน์. 2535. คู่มือการใช้สารเคมีทางการเกษตรและในบ้านเรือน. กรุงเทพมหานคร: เรือนแก้วการพิมพ์.

ภาสกร นันทพานิช, ประวิณ จุลภักดี, ปิยนุช จุลภักดี. การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนเพื่อการพัฒนาชนบทเชิงบูรณาการ: กรณีศึกษาตำบลหนองห้าง อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี; 2548.

สง่า ทับทิมหิน. กระบวนการลดการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชเพื่อเพิ่มความปลอดภัยด้านสุขภาพของเกษตรกรผู้ปลูกพริกและชุมชนบ้านหัวเรือทองตำบลหัวเรือ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี. วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ 2555;5:65-77.

สุปราณี อิมพิทักษ์ และคณะ. 2518. การศึกษาระยะเวลาการสลายตัวของวัตถุมีพิษในพืชต่าง ๆ. รายงานผลการทดลองและวิจัยกรมวิชาการเกษตร

สิราณี อินทรหนองไผ่. กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการลดพฤติกรรมเสี่ยงจากการใช้สารเคมีในการทำเกษตรกรรม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม; 2549.

อนามัย, กรม, กองอาชีวอนามัย. รายงานการศึกษาวิจัย ปัญหาอนามัยในประเทศไทย พ.ศ. 2545.